

ฉบับพิเศษ การสังเคราะห์บทความวิจัย

โครงการวิจัยการศึกษาการพัฒนาความร่วมมือด้านการค้าการลงทุนในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง :

บทบาทการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในเวียดนามช่องทางสำหรับประเทศไทย

โดย นางธณัฐ ภูมิสม เจ้าหน้าที่วิจัยสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

ปัจจุบัน ประเทศกำลังพัฒนาล้วนสร้างแนวนโยบายเสรีนิยมทางเศรษฐกิจ ลดอุปสรรคทางการค้า และแข่งขันกันสร้างนโยบายที่สร้างสิ่งจูงใจต่อนักลงทุนต่างชาติในการดำเนินธุรกิจ นโยบายดังกล่าวมีผลให้ปริมาณของเงินลงทุนระหว่างประเทศที่ไหลเข้าสู่ประเทศไทย และเวียดนามโดยเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้นตลอดระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2531 -2553)

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสามารถในการชี้้นำการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของไทยและเวียดนามในช่วงเวลาดังกล่าว รวมทั้งพยากรณ์ปริมาณการลงทุนของทั้งสองประเทศไปในอนาคต นอกจากนี้งานวิจัยยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของเวียดนาม

งานวิจัยประยุกต์ใช้แบบจำลองทางเศรษฐมิติที่เรียกว่า Autoregressive Integrated Moving Average with external หรือ แบบจำลอง ARIMAX ในการสร้างปัจจัยชี้้นำการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของประเทศไทยทั้งสอง

ผลการศึกษาพบว่า แบบจำลองที่มีการพิจารณาปัจจัยชี้ นำ (ARIMAX) มีความสามารถในการอธิบายและพยากรณ์ปริมาณการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของไทย และเวียดนาม ในช่วงเวลาที่ศึกษาได้ดีกว่าโดยเปรียบเทียบกับ แบบจำลองที่ไม่มีมีการพิจารณาปัจจัยชี้ นำ (ARIMA) เมื่อวัดขนาดของความต้องการซื้อของประชากรที่วัดจากผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อประชากร และต้นทุนในการประกอบธุรกิจที่วัดจากอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง สามารถเป็นตัวแปรชี้ นำการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ ขณะเดียวกัน นักลงทุนให้ความสำคัญกับนโยบายการลงทุนที่มีลักษณะเสรี และการลดต้นทุนธุรกรรมในการดำเนินธุรกิจซึ่งวัดจาก อัตราการเปิดประเทศ ส่วนอัตราการเปิดประเทศ เป็นปัจจัยเชิงนโยบายมีผลส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) มากกว่าตัวแปรชี้ นำอื่น และมีผลในการอธิบายการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของเวียดนามมากกว่าไทยในช่วง 2531 ถึง 2553 ผลการศึกษานี้มาจากข้อเท็จจริงที่ว่า เวียดนามมีการปรับแนวนโยบายลักษณะเอื้ออำนวยต่อการลงทุนภายหลังประเทศไทย (Doi Moi (2529), กฎหมายการลงทุนของเวียดนามฉบับแรก (2533)) อนึ่งเป็นที่สังเกตว่า แม้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงจะไม่สามารถชี้ นำ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ แต่ในทางตรงข้าม การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเป็นปัจจัยที่ชี้ นำผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงได้ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ Cooper (2002) Sufian and Sidiropoulos (2010) ดังนั้นผู้กำหนดนโยบายของทั้งสองประเทศจึงมีแนวโน้มที่จะดำรงแนวนโยบายที่เอื้ออำนวยต่อนักลงทุนต่างประเทศต่อไปในอนาคต และในกรณีของประเทศเวียดนาม อัตราแลกเปลี่ยนสามารถเป็นปัจจัยชี้ นำการลงทุนเนื่องจากนักลงทุนยังสามารถใช้เวียดนามเป็นฐานการผลิตเพื่อการส่งออก ซึ่งต่างจากไทยที่มีต้นทุนการผลิตสูงกว่า นอกจากนี้หากโครงสร้างเศรษฐกิจ และนโยบายส่งเสริมการลงทุนของทั้งไทยและเวียดนามในอนาคต ไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมนัก ค่าพยากรณ์ของปริมาณการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของทั้งสองประเทศจะบรรจบกันในไตรมาสที่ 1 ของปี 2555 อย่างไรก็ตาม ความแม่นยำของแบบจำลองจะเพิ่มขึ้น หากงานศึกษาในอนาคตสามารถเพิ่มปัจจัยเชิงนโยบายเข้าร่วมในการพยากรณ์ซึ่งอาจต้องรอให้มีข้อมูลที่ต่อเนื่องและยาวนานเพียงพอ

การสมรสข้ามวัฒนธรรมระหว่างคนไทยผู้ย้ายถิ่นกับคนต่างด้าว*

โดย นายสุทิน สายสงวน นักวิจัยสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

ปัจจุบันมีผู้หญิงไทยผู้ย้ายถิ่นสมรสข้ามวัฒนธรรมกับคนต่างด้าวแล้วอาศัยอยู่ในประเทศต่างๆทั่วโลกไม่น้อยกว่า 300,000 คน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ปรากฏการณ์ทางสังคมดังกล่าวส่งผลที่ตามมาภายหลังหลากหลาย การวิจัยเรื่อง การสมรสข้ามวัฒนธรรมระหว่างคนไทยผู้ย้ายถิ่นกับคนต่างด้าว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากร สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของคนไทยผู้ย้ายถิ่นที่สมรสกับคนต่างด้าวและผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและกรณีศึกษาด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า (1) ลักษณะทางประชากร สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของคนไทยผู้ย้ายถิ่นที่สมรสกับคนต่างด้าวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง วัยผู้ใหญ่กลางคน จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา สถานภาพการสมรสหย่าร้างและมีลูกติด การสมรสกับคนต่างด้าวก็เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิต ซึ่งภายหลังการสมรสมักทำหน้าที่เป็นแม่บ้านและมีรายได้จากคู่สมรส อย่างไรก็ตาม มีบ้างแต่เป็นส่วนน้อยที่เป็นวัยผู้ใหญ่ตอนต้นซึ่งจบการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป ก่อนสมรสกับคนต่างด้าวมักเป็นผู้ที่มีรายได้ประจำและเป็นโสด (2) สำหรับผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่เด่นชัด คือ ชุมชนมักเลือกรับรู้ภาพเหมารวมเกี่ยวกับฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของครอบครัวคนไทยผู้ย้ายถิ่นที่สมรสข้ามวัฒนธรรม ราวกับว่าเป็นการเลื่อนชั้นทางสังคมซึ่งส่งเสริมค่านิยมการแต่งงานข้ามชาติให้แพร่หลายขึ้น แต่มองข้ามประสบการณ์ของผู้สมรสข้ามวัฒนธรรมจำนวนไม่น้อยที่ชีวิตสมรสล้มเหลว หรือกลายเป็นเหยื่ออาชญากรรม เสมือนว่าเป็นขบวนการของแต่ละบุคคล แม้ว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องให้ตระหนักถึงข้อควรระวังและการป้องกันปัญหาที่จะตามมาภายหลังอันเนื่องมาจากการสมรสข้ามวัฒนธรรมแล้วก็ตาม

สรุปและอภิปรายผล: การศึกษาชี้ให้เห็นว่า ประชากรที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงจำเป็นต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องทันสมัยอย่างครบถ้วน รัฐควรมีมาตรการป้องกันการแสวงหาประโยชน์จากคนไทยผู้ย้ายถิ่นที่สมรสกับคนต่างด้าว การแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างรัฐกับรัฐ NGOs สื่อมวลชนและองค์การระหว่างประเทศ รวมทั้งผลักดันให้มีและใช้ผลการศึกษาวิจัยเพื่อผดุงคุณภาพชีวิตครอบครัว

คำสำคัญ: คู่สมรสข้ามวัฒนธรรม; การสมรสข้ามวัฒนธรรม

การศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อระบบบริการสุขภาพของประชาชนในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง : ประเทศเวียดนาม

โดย นายชยาภัทร วารินิล นักวิจัยสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

การศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อระบบบริการสุขภาพของประชาชนในประเทศเวียดนาม ซึ่งมีปัจจัยที่ใช้ศึกษาหลายปัจจัย ได้แก่ สภาพสังคม วัฒนธรรม การค้าการลงทุน สารสนเทศทางการแพทย์และเทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมในที่ทำงานและที่อยู่อาศัย รวมถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของโรงพยาบาล นอกจากนี้ยังได้มีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างซึ่งมีทั้งประชาชนทั่วไป ผู้ปฏิบัติงานในโรงพยาบาล รวมถึงผู้บริหารโรงพยาบาล ซึ่งพื้นที่ที่ทำการเก็บข้อมูล ได้แก่ เว้ และดานัง

จากการศึกษาพบว่าระบบบริการสุขภาพที่ให้บริการต่อประชาชนนั้นมีความแตกต่างจากประเทศไทยและประเทศลาวอย่างชัดเจน แม้ว่าเวียดนามจะมีการปกครองแบบระบบสังคมนิยม แต่การเข้าถึงระบบสาธารณสุขภายในประเทศของประชาชนทุกคนเท่าเทียมกัน คือต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาลตามจริงที่ได้เข้ารับบริการไป ยังไม่มีระบบสวัสดิการต่างๆ รองรับเหมือนกับไทยและลาว สิทธิของข้าราชการและประชาชนทั่วไปเท่าเทียมกันหมด ในการเรื่องการให้บริการนั้น ในเวียดนามมีจำนวนแพทย์เพียงพอต่อการรักษา แต่พยาบาลยังมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการให้บริการ การเข้าถึงการรักษาของประชาชนในโรงพยาบาลขนาดใหญ่ นั้น ประชาชนแต่ละคนต้องเข้ารับการรักษาจากแพทย์ท้องถิ่นหรือแพทย์ที่ประจำการอยู่ในเขตชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ก่อน หลังจากแพทย์ท้องถิ่นอนุญาตให้เข้าไปรักษาในโรงพยาบาลประจำเมืองได้ ประชาชนจึงจะมีสิทธิเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลใหญ่ที่เป็นโรงพยาบาลประจำเมือง อย่างไรก็ตาม ประชาชนยังมีความพึงพอใจต่อการให้บริการโรงพยาบาลของรัฐอยู่ จากผลการวิจัยนี้ สามารถเป็นแนวทางการสร้างและขยายกรอบความร่วมมือระหว่างไทยและเวียดนามในอนาคตเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ หรืออาจเป็นส่วนช่วยในการกำหนดกรอบนโยบายต่างประเทศและความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคนี้ โดยใช้เครื่องมือทางวิชาการเป็นเครื่องมือในการดำเนินการกระชับความสัมพันธ์ อีกทั้งยังเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการสาธารณสุขในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อรองรับการรวมกันเป็นประชาคมอาเซียนอีกด้วย ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทั้งสองฝ่าย

การขยายบทบาททางการค้าของจีนในกัมพูชาตะวันตก: นัยต่อประเทศไทย

โดย นางสาวอัมพา แก้วก่าง นักวิจัยสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

ผลการศึกษาจากงานวิจัยนี้ทำให้พบว่า รัฐบาลจีนยังไม่ส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชนในการขยายการค้าในประเทศกัมพูชามากนัก โดยสังเกตได้จากย่านการค้าที่สำคัญ ในกัมพูชาตะวันตก (เกาะกง พระตะบอง โพลิน บันเตียเมียนเจย) มีสินค้าจากจีนวางจำหน่ายอยู่น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าจากไทยและเวียดนาม สาเหตุที่สำคัญคือ จำนวนประชากรกัมพูชา มีเพียง 14 ล้านคน จึงนับว่าเป็นตลาดขนาดเล็ก ทั้งฐานะของประชาชนส่วนใหญ่ยังยากจน ทำให้กำลังซื้อจำกัด ตลาดกัมพูชาจึงยังไม่ดึงดูดนักลงทุนเท่าที่ควร สอดคล้องกับข้อมูลทฤษฎีภูมิที่แสดงให้เห็นว่า สินค้าที่นำเข้ามาจากจีนส่วนใหญ่ล้วนแล้วแต่เป็นสินค้าจำพวกวัตถุดิบชั้นกลางที่ใช้ในโรงงานอุตสาหกรรมเป็นหลัก ประกอบกับการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การลงทุนผ่านโครงการให้ความช่วยเหลือของรัฐบาลจีนในกัมพูชา แสดงให้เห็นว่าจีนให้ความสำคัญกับการขยายโอกาสการลงทุนมากกว่าการมุ่งเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ทางการค้าในกัมพูชา ดังเห็นได้จาก จีนลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตที่ใช้แรงงานเข้มข้น เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม และอุตสาหกรรมที่ผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ รวมถึงโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานโดยภาคเอกชนของจีน ซึ่งกัมพูชาพึ่งพอใจรูปแบบความช่วยเหลือที่มาจากจีน โดยเฉพาะโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ด้วยเงินเข้าใจบริบทและความต้องการของกัมพูชา และความช่วยเหลือที่จีนให้มาอย่างสอดคล้องกับลำดับความสำคัญนโยบายการพัฒนาประเทศของกัมพูชาด้วย (Sato, Shika, Kobayashi and Kondoh: 2011)

ในขณะที่ความสัมพันธ์ด้านการค้าของไทยกับกัมพูชาตะวันตกในภาพรวม เนื่องจากกัมพูชายังไม่สามารถผลิตสินค้าเพื่อใช้ภายในประเทศได้เพียงพอ ประกอบกับกำลังอยู่ในช่วงเร่งพัฒนาประเทศ จึงทำให้กัมพูชาเสียดุลการค้าให้แก่ไทยมาโดยตลอด รวมถึงการค้าชายแดนด้วย หากในพื้นที่ชายแดนความสัมพันธ์ทางการค้ามีลักษณะของการพึ่งพากันในกลุ่มธุรกิจรายย่อย เช่น เกษตรกรกัมพูชาจำหน่ายมันสำปะหลังในรูปมันเส้นสดมือให้แก่พ่อค้าชาวไทย รวมทั้งไม่ผลที่เริ่มปลูกเพื่อส่งขายให้แก่ไทยและจีน เช่น ลำไย ส่วนไทยก็รับซื้อมะม่วงจากกัมพูชาเพื่อนำไปแปรรูปโดยผ่านเส้นทางกัมพูชาตะวันตกมาที่จันทบุรี และในนิคมอุตสาหกรรมเกาะกง ปัจจุบันโรงงานยังต้องใช้ไฟฟ้าที่มีแหล่งผลิตในประเทศไทย ในด้านการคมนาคมขนส่งกัมพูชาตะวันตกกับไทยสามารถเดินทางติดต่อกันได้สะดวก โดยสามารถเลือกเดินทางผ่านด่านชายแดนกัมพูชา-ไทยได้หลายจุด และที่จุดผ่านแดนถาวรปอยเปตเป็นช่องทางเชื่อมต่อที่ถูกใช้เดินทางเข้ากัมพูชามากที่สุด สำหรับปัญหาและอุปสรรคที่พบในภาพรวมจะเกิดจากความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และความขัดแย้งเชิงประวัติศาสตร์ ซึ่งในด้านชายแดนจะพบว่าไทยมีข้อเสียเปรียบอยู่บ้างในเรื่องความหวาดระแวงและไม่ไว้วางใจของรัฐบาลกัมพูชาที่มีต่อไทย

ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ในด้านการให้ความช่วยเหลือกัมพูชาพบว่า ทั้งจีนและไทยต่างใช้การติดต่อเพื่อรับทราบความต้องการ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในการให้ความช่วยเหลือแก่กัมพูชาแบบทวิภาคี โดยจีนใช้ภาคเอกชนเป็นแนวหน้าในการติดต่อกับเจ้ากระทรวงต่างๆ ของกัมพูชา ส่วนไทยใช้การต่อสายตรงหรือคุยนอกรอบตามกรอบการประชุมต่างๆ ระหว่างหน่วยงานหลักกับหน่วยงานหลักซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่รัฐระดับปฏิบัติการ แสดงถึงความสัมพันธ์ใกล้ชิดซึ่งไม่พบในการติดต่อระหว่างจีนกับกัมพูชา อันเป็นการประสานงานจากล่างสู่บน (Sato, Shika, Kobayashi and Kondoh: 2011) และจากข้อมูลทางเศรษฐกิจและประชากรศาสตร์พบว่า ภาษาถิ่นที่มีบทบาทสำคัญต่อประชาชนส่วนใหญ่ในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงคือ ภาษาจีน โดยมีคนไทยเชื้อสายจีนเป็นผู้ทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศมากที่สุด ประกอบกับการเข้ามามีอำนาจทางเศรษฐกิจของจีนในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ภาษาจีนจึงมีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจต่อภูมิภาคนี้ด้วย (Bruthiaux: 2008)

อย่างไรก็ตาม ไทยพึ่งตระหนักว่า ถึงแม้สินค้าไทยจะยังคงได้รับความนิยมและความต้องการสูงในกัมพูชาตะวันตก แต่ก็ไม่ควรประมาทคู่แข่งทางการค้าที่สำคัญอย่างเวียดนาม และจีน เนื่องจากสินค้าที่มีราคาต่ำกว่าไทย และประเทศทั้งสองต่างก็พยายามขยายบทบาททางการค้าเข้ามาในกัมพูชาตะวันตกเช่นเดียวกัน โดยเวียดนามพยายามจะจัดแสดงและจำหน่ายสินค้าประจำปีในทุกจังหวัดของกัมพูชา ส่วนจีนจะเน้นที่การลงทุนในโครงการขนาดใหญ่ และค้าขายสินค้าจีนให้แก่กลุ่มชาวจีนในพื้นที่ ในขณะที่เวียดนามก็ให้ความช่วยเหลือกัมพูชาด้วย โดยเฉพาะการสร้างถนนที่ใช้สัญจรและขนส่งสินค้าระหว่างจังหวัดในกัมพูชาตะวันตกกับเส้นทางที่เชื่อมโยงมายังชายแดนไทยฝั่งจันทบุรี ประการสำคัญประเทศทั้งสองต่างมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อรัฐบาลกัมพูชา มาโดยตลอด ต่างจากความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชาที่ภาคการเมืองเข้ามามีบทบาทโดยตรงต่อการกำหนดภาวะความสัมพันธ์ และอาจทำให้ภาวะการค้าของไทยกับกัมพูชาต้องหยุดชะงักหากรัฐบาลทั้งสองประเทศมีคำสั่งปิดด่านการค้าชายแดน

โดยสรุป ประเทศไทยกับกัมพูชาตะวันตกนอกจากจะมีความสำคัญด้านการค้าชายแดนที่มีมาแต่อดีตแล้ว ยังมีความสำคัญในด้านการเป็นเมืองคู่แฝดที่มีบทบาทในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้ใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น ดังนั้น เพื่อความยั่งยืนทั้งทางการค้าและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในระดับประชาชนไทยกับประชาชนกัมพูชาที่มีชายแดนติดต่อกันและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันมานาน ทั้งเพื่อการติดต่อค้าขาย และการไปมาหาสู่ระหว่างญาติมิตร ประเทศไทยจึงควรใช้ศักยภาพของกลุ่มจังหวัดพื้นที่ชายแดนคือ สระแก้ว จันทบุรี และตราด ร่วมมือกับจังหวัดชายแดนของกัมพูชาตะวันตกคือ บันเตียเมียนเจย พระตะบอง โพลิน และเกาะกง ให้เกิดประโยชน์สูงสุดร่วมกันและเพื่อสันติสุขของชุมชนชายแดน

โครงการวิจัย “การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ : กรณีศึกษาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ของไทยและนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของเกาหลีใต้”

โดย อาจารย์ศมี ณะฉวี นักวิจัยสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

โครงการนี้เป็นโครงการวิจัยต่อเนื่อง 2 ปี เป็นโครงการความร่วมมือกับต่างประเทศ (ไทย-เกาหลี) ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) วัตถุประสงค์ของโครงการนี้เพื่อวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบยุทธศาสตร์ ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ปัจจัยที่ส่งเสริมการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ แล้วจึงเสนอแนวทางที่จะลด/ขจัดช่องว่างที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายสู่การปฏิบัติและนำเสนอแนะนโยบายและยุทธศาสตร์การนำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของไทยไปสู่การปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยศึกษาจากกรณีของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (2555-2559) ของไทย และนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของรัฐบาลเกาหลีใต้ชุดปัจจุบัน ข้อมูลได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การประชุมกลุ่ม (Focus group) เอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้อง ในช่วงปีแรกนี้สิ่งที่ได้ดำเนินการไปแล้วคือ การเปรียบเทียบพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมของไทยและเกาหลีใต้ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงปัจจุบันเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมของทั้งสองประเทศในเชิงเปรียบเทียบว่า

1. ยุคเริ่มต้นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ปี 1961-1976 (2504-2519) หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จบลงในปี 1945 (2488) ทั้งไทยและเกาหลีใต้ต่างก็พยายามฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมโดยในแนวทวนนิยม โดยทั้งสองประเทศได้เริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม กล่าวคือไทยเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 1 ในปี 1961 (2504) ใช้เป็นแผนแม่บทในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมาจนถึงปัจจุบันใช้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ส่วนเกาหลีใต้เริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 ตั้งแต่ปี 1962 (2505) ต่อมาในแผนพัฒนาฉบับที่ 5 ได้เพิ่มมิติทางสังคมเข้ามาเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและใช้มาจนถึง ปี 1996 (2539) จึงเปลี่ยนไปใช้นโยบายของรัฐบาลเป็นหลัก โดยในช่วง 3 ทศวรรษแรกของการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม ทั้งของไทยและเกาหลีใต้อยู่บนฐานของสังคมเกษตรกรรม ทั้งสองประเทศต่างก็เร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เช่นไทยเร่งพัฒนาการคมนาคม เขื่อนและไฟฟ้า ส่วนเกาหลีใต้ก็เร่งสร้างเขื่อน ถนน การผลิตพลังงาน เป็นต้น อย่างไรก็ตามความแตกต่างที่พบคือ เกาหลีใต้พยายามพัฒนาเรื่องความเท่าเทียมมากกว่าไทย เกาหลีใต้ใช้ยุทธศาสตร์การจัดสรรก่อนการเติบโต (redistribution before growth strategy) โดยเกาหลีเริ่มจากกระบวนการการจัดสรรอย่างเที่ยงธรรมในเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินและความมั่นคงทางการเงินเป็นลำดับแรก รวมทั้งยังมีการวางแผนการพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นการให้ความสำคัญกับการพัฒนาแรงงาน เกาหลีใต้จึงมีสวัสดิการทางสังคมที่ดีขึ้นนับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 4 (1977-1981) เป็นต้นมา ไทยพยายามลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้เช่นกัน แต่ยังไม่ประสบผลในช่วง 3 ทศวรรษแรก

2. ยุคแห่งการเติบโตทางเศรษฐกิจ ปี 1977- 1996 (2520-2539) ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 4 -ฉบับที่ 7 ทั้งไทยและเกาหลีใต้ต่างก็มียุทธศาสตร์ขยายตัวทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้น ไทยนั้นเห็นผลของการพัฒนาชัดเจนในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 6 ที่รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้นกว่าในอดีตมาก การศึกษาและการสาธารณสุขขยายตัวไปสู่ทุกภูมิภาคของไทยและคุณภาพชีวิตของประชาชนจึงได้รับการพัฒนามากขึ้น ส่วนเกาหลีใต้นั้นมุ่งเน้นเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกในตลาดโลก โดยมีกลยุทธ์คือมีการใช้เทคโนโลยีอย่างเข้มข้นและใช้แรงงานมีฝีมือ เช่น อุตสาหกรรมเครื่องจักรกล เครื่องใช้ไฟฟ้า และอุตสาหกรรมการต่อเรือ นอกจากนี้แผนพัฒนาฉบับนี้ยังเน้นอุตสาหกรรมหนัก เช่น เหล็กและสแตนเลส บีโตร์เคมี ผลก็คือในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 4 เกาหลีใต้มียุทธศาสตร์หนักและอุตสาหกรรมเคมีเติบโต 51.8 เปอร์เซ็นต์ในปี 1981 การส่งออกเพิ่มขึ้น 45.3 เปอร์เซ็นต์ของผลรวมทั้งหมด จนในแผนพัฒนาฉบับที่ 6 (1987-1991) เกาหลีใต้อาจให้ความสำคัญกับการวิจัยและการพัฒนาฝีมือแรงงานมากขึ้น โดยมีเป้าหมายที่จะเพิ่มอัตราการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้วยการเพิ่มอัตราส่วนของการวิจัยและพัฒนาจาก 2.4 เปอร์เซ็นต์ของ GNP ให้มากกว่า 3.0 เปอร์เซ็นต์ของ GNP ในปี 1991 ซึ่งเป็นกระบวนทัศน์ที่ต่างไปจากไทยในช่วงเวลาเดียวกันที่ไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องการศึกษาวิจัยมากนัก เชื่อว่าเป็นตัวแปรหนึ่งที่สำคัญและมีผลต่อพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมที่ต่างกันของทั้งสองประเทศ จนในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 7 ปี 1992-1996 ซึ่งเป็นแผนพัฒนาฉบับสุดท้ายที่เกาหลีใต้ใช้ โดยตั้งแต่ปี 1997 เป็นต้นมาเกาหลีใต้ได้เปลี่ยนมาใช้นโยบายของรัฐบาลแทน

3. ยุคแห่งการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ปี 1997(2540) -ปัจจุบัน อยู่ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของไทยฉบับที่ 8-ฉบับที่ 11 (ฉบับปัจจุบัน) ตั้งแต่ปี 1997 เป็นต้นมาเกาหลีใต้เลิกใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ในขณะที่ไทยยังใช้อยู่ เมื่อเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในเอเชียที่เริ่มจากไทยในปี 1997 (2540) ทั้งไทยและเกาหลีใต้ต่างก็พยายามปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการพัฒนา โดยไทยนั้นพยายามวางแผนการพัฒนาที่เน้นในมิติทางสังคมมากขึ้น เช่นการให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ความเข้มแข็งทางสังคม การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาใช้เป็นหลักการหนึ่งในการพัฒนา ส่วนเกาหลีใต้นั้นเน้นการปฏิรูปเชิงลึก การพัฒนาที่เรียกว่า ใช้เศรษฐกิจเชิงความรู้ (knowledge economy) เป็นรูปแบบการพัฒนาใหม่ของเกาหลี ในปี 1998 เกาหลีใต้ได้รณรงค์สร้างการเปลี่ยนผ่านอย่างเป็นทางการในการพัฒนาเศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนความรู้ในการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน จนกระทั่งปัจจุบันนโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐบาลเกาหลีใต้ชุดปัจจุบันให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (creative economy) มากขึ้น

การศึกษาพรรคกิจประชาชนกับวิถีทางในการเป็นพรรคการเมืองแบบโดดเด่นพรรคเดียว (One Dominant Party) ของสิงคโปร์ ค.ศ. 1954 - 1968

โดย นายวาทัญญู ใจบริสุทธิ์ นักวิจัยสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

งานวิจัยชิ้นนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาสภาพทางการเมืองทั่วไปของสิงคโปร์ในช่วงปี ค.ศ. 1954 - 1968 อันเป็นช่วงเวลาซึ่งผลอันสำคัญต่อพัฒนาการทางการเมืองของสิงคโปร์ ตลอดจนถึงศึกษาถึงการพัฒนาไปสู่ความเป็นพรรคการเมืองโดดเด่นพรรคเดียว (One Dominant Party) ของพรรคกิจประชาชน (People's Action Party: PAP) 2. เพื่อศึกษาการดำเนินการทางการเมือง ปัญหา และอุปสรรค รวมถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้พรรคกิจประชาชนสามารถสร้างและดำรงไว้ซึ่งอำนาจทางการเมืองที่เหนือกว่าพรรคการเมืองอื่น จนพรรคกิจประชาชนสามารถพัฒนาเป็นพรรคการเมืองโดดเด่นพรรคเดียวของสิงคโปร์

จากการศึกษาพบว่า มีอยู่หลายปัจจัยที่ประกอบสร้างให้พรรคกิจประชาชนสามารถก้าวไปสู่ความเป็นพรรคการเมืองแบบโดดเด่นพรรคเดียว (One Dominant Party) ตลอดจนระบบพรรคการเมืองของสิงคโปร์ก็ได้กลายมาเป็นระบบพรรคการเมืองแบบโดดเด่นพรรคเดียว (One Dominant Party System) แต่จากการศึกษาและวิเคราะห์ก็เห็นได้ว่าปัจจัยด้านความสามารถของผู้นำพรรคกิจประชาชนที่ยึดถือหลักสมถะนิยม (Pragmatism) ในการดำเนินการในทุกด้าน ถือว่าเป็นพื้นฐานในการผลักดันหรือก่อให้เกิดความสำเร็จ เพื่อการสร้างและธำรงสถานะความได้เปรียบทางการเมืองให้แก่พรรคกิจประชาชนจนสามารถคงสถานะที่เหนือกว่าพรรคการเมืองอื่น ๆ ในสิงคโปร์ได้อย่างเสมอมา ไม่ว่าจะเป็นความสามารถในการเล็งเห็นถึงความสำคัญของการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างเชื้อชาติจนสิงคโปร์สามารถก้าวไปสู่การบูรณาการระหว่างเชื้อชาติ ก่อปรกกับการผลักดันนโยบายต่าง ๆ จนเป็นรูปธรรม ทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อพรรคกิจประชาชนเป็นอย่างมาก รวมไปถึงการสร้างการแข่งขันให้แก่พรรค โดยการลดทอนให้พรรคการเมืองฝ่ายตรงข้ามอ่อนแอลงเรื่อย ๆ จนพรรคกิจประชาชนสามารถกุมอำนาจทางการเมืองของสิงคโปร์ไว้ได้อย่างเบ็ดเสร็จ นับตั้งแต่หลังจากการเลือกตั้งทั่วไปในปี ค.ศ.1968 จนถึงปัจจุบัน

สะพานมิตรภาพแห่งที่ 2 กับการเป็นสะพานเชื่อมความสัมพันธ์ทางประเพณีและวัฒนธรรม

โดย นายทัญญู ใจบริสุทธิ์ นางสาวอำพา แก้วก่าง และนายชวพล ช้างกลาง นักวิจัยสถาบันเอเชียตะวันออกศึกษา

การพัฒนาพื้นที่มุกดาหาร-สะหวันนะเขต ภายใต้กรอบความร่วมมือ GMS โดยมีเส้นทางหมายเลข 9 อันเป็นส่วนหนึ่งของแนวระเบียงเศรษฐกิจ ตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor: EWEC) พาดผ่านและเชื่อมโยงพื้นที่ทั้งสองด้วยสะพานมิตรภาพแห่งที่ 2 ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าเมื่อมีการพัฒนาและความทันสมัยเกิดขึ้น ก็ย่อมที่จะส่งผลทั้งในแง่ผลประโยชน์และผลกระทบบนพื้นที่ซึ่งถูกกระทำโดยโครงการการพัฒนา

จากการลงพื้นที่ชุมชนมุกดาหาร-สะหวันนะเขต คณะผู้วิจัยได้พบว่าผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในภาพรวมของชุมชนมุกดาหาร-สะหวันนะเขตก็ดีขึ้น โดยลำดับ นับตั้งแต่สะพานมิตรภาพแห่งที่ 2 ได้เปิดใช้ ในส่วนของผลกระทบนั้น สะพานมิตรภาพแห่งที่ 2 ได้ทำให้เกิดกาลิโนสะหวันเวกัส ผังสะหวันนะเขต ส่งผลให้ปัญหาอาชญาในพื้นที่ชุมชนทั้งสองเพิ่มขึ้นจากเดิมเป็นอย่างมาก ก่อปรกกับการเกิดศูนย์การค้าบริเวณเชิงสะพานมิตรภาพฝั่งมุกดาหาร ก็ได้ทำให้ร้านค้ารายย่อยในตัวเมืองมุกดาหารต่างก็ประสบกับปัญหาในการแข่งขัน ในขณะที่ตลาดสินค้าโปรฝั่งสะหวันนะเขตก็ได้รับผลกระทบ ทำให้ร้านค้าต่างๆ มี ยอดขายลดลง ตลอดจนจนสภาพความเป็นเมืองที่เป็นผลผลิตของการพัฒนา ก็ยังได้ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมในหลากหลายรูปแบบบนพื้นที่มุกดาหาร-สะหวันนะเขต

แต่สำหรับการเกิดขึ้นของสะพานมิตรภาพแห่งที่ 2 กลับทำให้ความสัมพันธ์ทางประเพณีและวัฒนธรรม ตลอดจนความสัมพันธ์เชิงเครือญาติของชุมชนมุกดาหาร-สะหวันนะเขต มีความกระชับแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ด้วยเหตุที่ว่าสะพานมิตรภาพแห่งที่ 2 ได้อำนวยให้ชาวบ้านทั้งสองฝั่งโขงไปมาหาสู่กันได้โดยสะดวก ส่งผลให้ความถี่ในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติทั้งสองฝั่งโขงมีเพิ่มสูงขึ้น ตลอดจนสะพานมิตรภาพแห่งที่ 2 ยังได้ทำให้การร่วมกิจกรรมทางประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนทั้งสองมีอุปสรรคด้านการเดินทางที่ลดลง ดังจะเห็นได้จากการข้ามฝั่งไปร่วมประเพณีงานบุญแจกข้าวซึ่งเป็นงานบำเพ็ญกุศลให้แก่ผู้ตาย ที่ชุมชนมุกดาหาร-สะหวันนะเขตต่างก็ยึดถือร่วมกันมาอย่างยาวนาน โดยประเพณีบุญแจกข้าวนี้มีความสำคัญเป็นอย่างต่อชุมชนทั้งสอง ถึงแม้ลูกหลานย้ายถิ่นฐานหรือไปประกอบอาชีพอยู่ที่ใด ก็ต้องกลับมาเพื่อร่วมพิธีกรรมดังกล่าวแม้ว่าจะอยู่ห่างไกลจากบ้านเกิดสักเพียงใดก็ตาม การมีสะพานเชื่อมชุมชนมุกดาหาร-สะหวันนะเขตก็ทำให้เครือญาติสองฝั่งโขงไปร่วมประเพณีดังกล่าวด้วยความสะดวกยิ่งขึ้น

ส่วนประเพณีบุญสงเรือ ซึ่งเป็นการแข่งเรือระหว่างชาวมุกดาหารกับชาวสะหวันนะเขตที่มีการจัดร่วมกันมาอย่างยาวนาน โดยในวันที่จัดงานด้านข้ามแม่น้ำโขงจะปิดด่านประมาณเที่ยงคืน ยิ่งไปกว่านั้นด้วยความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างชาวมุกดาหารกับสะหวันนะเขต การไปมาหาสู่ระหว่างทั้งสองชุมชน จึงไม่จำเป็นที่จะต้องใช้ออกสาร เพียงแต่อาจจะต้องลงรายชื่อและแจ้งจำนวนคน ในสมุดที่มีผู้ใหญ่บ้านหรือเจ้าหน้าที่ของทางราชการเป็นคนดูแล โดยไม่ต้องผ่านด่านของทางการสำหรับการเดินทางระหว่างไทย-ลาวแสดงให้เห็นถึงสายสัมพันธ์ของชุมชนทั้งสองที่เหนือกว่ากฎเกณฑ์และเขตแดนตามแบบรัฐชาติสมัยใหม่ โดยหลังจากการมีสะพานมิตรภาพแห่งที่ 2 ทำให้ผู้เข้าร่วมในประเพณีบุญสงเรือทั้งสองฝั่งโขงสามารถเดินทางข้ามแดน (แบบเขตแดนตามแบบรัฐชาติสมัยใหม่) ได้ทั้งทางรถยนต์และเดินทางทางเรือตามแบบดั้งเดิม

นอกจากนี้ประเพณีและวัฒนธรรมร่วมอื่นๆ ของชุมชนมุกดาหารและสะหวันนะเขต ไม่ว่าจะเป็น ประเพณีฮีตสิบสอง ประเพณีมัสการพระธาตุ อิงฮัง ประเพณีผูกเสี่ยว ฯลฯ ภายหลังจากการมีสะพานมิตรภาพแห่งที่ 2 ก็ได้ทำให้เครือญาติสองฝั่งโขงสามารถเข้าร่วมประเพณีและวัฒนธรรมดังกล่าวได้โดยสะดวกยิ่งขึ้น

หากจะกล่าวว่ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนมุกดาหารและสะหวันนะเขต เป็นเครื่องอ้างความเป็นเครือญาติของทั้งสองชุมชนเอาไว้อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนทำหน้าที่ในการส่งเสริมความเข้าใจและสร้างความสมัครสมานสามัคคีของชุมชนทั้งสองได้อย่างเสมอมา สะพานมิตรภาพแห่งที่สองก็เป็นสะพานแห่งการเชื่อมโยงและกระชับความสัมพันธ์ทางประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนมุกดาหาร-สะหวันนะเขตเช่นกัน

บทความสะพานมิตรภาพแห่งที่ 2 กับการเป็นสะพานเชื่อมความสัมพันธ์ทางประเพณีและวัฒนธรรม เป็นการนำองค์ความรู้จากรายงานการวิจัยมุกดาหาร-สะหวันนะเขตกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (ระยะที่ 2 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนมุกดาหาร-สะหวันนะเขต) มาสังเคราะห์เป็นบทความในเชิงการบูรณาการทั้งทางด้านบริการวิชาการ ภายใต้งานจัดทำบทความเพื่อเผยแพร่ให้เห็นถึงความสำคัญต่อการทำนุบำรุงประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนเครือญาติสองฝั่งโขง เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ทางประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนทั้งสองหลังจากการมีสะพานมิตรภาพแห่งที่ 2 ตลอดจนเพื่อวัตถุประสงค์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก่ผู้ที่มีความสนใจในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสะพานมิตรภาพแห่งที่ 2 ที่มีความเกี่ยวข้องกับประเพณีและวัฒนธรรมร่วมของชุมชนมุกดาหาร-สะหวันนะเขต

ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิตติ ประเสริฐสุข บรรณาธิการ : รองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติกร เทศกานนท์ อธิการย์อภินันท์ พงศ์เมธากุล

รองบรรณาธิการ : นางจรรยาภรณ์ วงศ์บ่อขิต กองบรรณาธิการ : นายสิทธิชัย พันเศษ นายวชิระ รอดรวย นางสาวยุทิน คล้ายมนต์ นางธนฉวีภรณ์ รูปสม นายสุทิน สายสงวน นางเนตรนภรณ์ เพ็ชรฝั่ง

จัดทำโดย

สถาบันเอเชียตะวันออกศึกษา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต
อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 12121
โทร. 0-2564-5000-3
<http://www.asia.tu.ac.th>
Email: prasia.tu@gmail.com

กรุณาส่ง

